JONATHAN COE

Ce hăcuială!

Traducere din limba engleză
de Sanda Aronescu

POLIROM
2023

Cuprins

Prolog. 1942-1961 9

Partea întîi
Londra

August 1990 61
Hilary 83
Septembrie 1990 108
Henry 143
Octombrie 1990 173
Roddy 207
Noiembrie 1990 259
Dorothy 289
Iunie 1982 315
Thomas 369
Decembrie 1990 392
Mark 441
Ianuarie 1991 479

Partea a doua
„O organizație a morților"

Capitolul 1. Unde există voință 503
Capitolul 2. Cît pe-aci să se producă
un accident urît 513
Capitolul 3. Nu intrați în panică, băieți! 520
Capitolul 4. Continuați să țipați 532
Capitolul 5. O doamnă indusă în eroare 537

Capitolul 6. Ultima tușă 546
Capitolul 7. Cinci ore de aur. 554
Capitolul 8. Băiatul din camera din dos 564
Capitolul 9. Cu Gagarin spre stele 579

MOȘTENIREA FAMILIEI WINSHAW

Cronică de familie 587

Nota autorului 591

— Păi, drept să spun, nu prea înțeleg de ce mai scriu oamenii romane. Adică toată treaba nu mai are nici un rost, de cînd s-a inventat cinematograful. A, sigur, sînt cîțiva care încă fac lucruri interesante în privința formei – Robbe-Grillet și toți tipii cu *le nouveau roman* –, dar orice artist modern serios care vrea să folosească narațiunea ar trebui să lucreze în cinematografie. Asta e obiecția mea generală. Și, mai precis, problema romanului englez este că nu are o tradiție de angajare politică. Adică, din cîte îmi dau eu seama, totul se învîrte între limitele stabilite de moralitatea burgheză. Nu există radicalism. Deci zău că n-am timp acum decît pentru unul sau doi romancieri din țara asta. Și mă tem că nu pari a fi unul din ei.

Se lăsă tăcerea care urmează unui șoc. Cel puțin, Joan era vizibil șocată, iar Phoebe era cu certitudine tăcută. Iar eu auzisem mult prea multe perorații de genul ăsta pe vremea studenției ca să mă simt jignit.

— Și cine ar fi scriitorii ăștia? am întrebat.

— Uite, de exemplu...

Graham rosti un nume care m-a făcut să zîmbesc: era un mic zîmbet intim de satisfacție, pentru că era exact numele la care mă așteptasem. Mingea era din nou pe terenul meu, pentru că era scriitorul care-mi intrase pe mînă ca să-i fac cronica. Și găsisem și cuvîntul. Cuvîntul despre care am știut tot timpul că există, așteptînd să fie atașat subiectului său.

Trebuie să vă explic că acest scriitor era cu vreo zece ani mai tînăr decît mine și cele trei romane subțirele ale lui fuseseră în mod ridicol lăudate peste măsură în presa națională. Pentru că își făcuse personajele să vorbească într-un argou copiat grosolan din realitate și să trăiască în condiții de mizerie neconvingătoare, era aclamat ca un scriitor realist și socialist; pentru că

executa uneori trucuri elementare cu naraţiunea, imitîndu-i penibil pe Sterne şi Diderot, era aclamat ca un pionier experimentalist; şi pentru că îşi făcuse obiceiul să scrie scrisori la ziare, criticînd politica guvernului într-un limbaj care mi s-a părut întotdeauna că sugerează un stîngism destul de timid, era aclamat ca un om cu vederi politice radicale. Dar şi mai enervantă decît toate astea era reputaţia lui de scriitor cu umor. În mai multe rînduri i se atribuise o ironie jucăuşă, o tentă satirică discretă care, după părerea mea, lipseau total din opera lui, caracterizată dimpotrivă de un sarcasm greoi şi de cîte o încercare abjectă de a da coate cititorului ca să se prindă la nişte glume ultrarăsuflate. Acestui aspect al stilului lui îi rezervasem dispreţul din final. „A devenit o chestiune de rutină", scrisesem eu, „să fie lăudat domnul ... pentru abilitatea cu care îmbină umorul cu angajarea politică; şi chiar să se susţină că avem în sfîrşit în persoana lui un maestru al ironiei moralizatoare, indispensabil în aceste vremuri nemiloase. La urma urmelor, avem mare nevoie de romane care să manifeste înţelegere faţă de deturnarea ideologică din ultimii ani din această ţară, care să întrevadă consecinţele sale la nivel uman şi să arate că reacţia cuvenită nu este doar tristeţea şi indignarea, ci rîsul nebun în faţa absurdităţii. Pentru mulţi oameni, este doar o chestiune de timp apariţia unui asemenea roman ieşit din condeiul lui...., dar pe cititorul de faţă încă nu l-a convins. Deşi are atîtea calităţi pentru a-şi asuma această sarcină, eu, unul, am impresia că pînă la urmă îi lipseşte acea..."

Şi aici se poticnea de mult timp imaginaţia mea. Ce-i lipsea de fapt? Cuvîntul pe care-l căutam era legat de stil, de tonul lui. Nu-i lipseau înţelegerea faţă de oameni, inteligenţa, tehnica sau ambiţia: ceea ce-i lipsea era... poate instinctul

de a îmbina toate astea într-o formă agilă, sprințară. Avea un fel de îndrăzneală, dar trebuia să existe și puțină sfială, pentru că această calitate – care o fi ea – nu poate să pară cu adevărat firească și spontană decît dacă îi lipsește total considerația de sine. Cuvîntul se apropia de mine, era acum doar la cîțiva centimetri de mine. Scriitorului îi lipsea strălucirea, îndrăzneala, nu avea... vînă.

Da, asta era. Vînă. Exact. Cuvîntul părea deja atît de evident, încît nu înțelegeam de ce durase atît să ajung la el. Imediat, mă copleși o senzație aproape mistică a desăvîrșirii termenului; nu numai că eram convins că încheiasem strălucit cronica, dar știam, printr-un proces telepatic, că aceasta era singura calitate pe care *el*, în cele mai tainice străfunduri ale inimii lui, o rîvnea și spera să i se atribuie. Îl invadasem, pătrunsesem, îmi croisem drum ca un vierme în ființa lui: cînd o să apară recenzia, vineri-dimineața, o să-l rănesc, o să-l rănesc adînc. Aveam o viziune de o intensitate halucinantă, izvorîtă pe jumătate din imaginație și pe jumătate din amintirea îndepărtată a unui film alb-negru, fără titlu, probabil american: un bărbat într-un oraș aglomerat, măturat de vînt, în primele ore ale dimineții, cumpărînd un ziar de la vînzătorul din colțul străzii, luîndu-l cu el într-o cafenea și dînd nerăbdător paginile pentru a ajunge la una anume, în timp ce înfulecă un sandvici în fața tejghelei și apoi fălcile i se mișcă tot mai încet în timp ce citește, pînă cînd mototolește dezgustat ziarul, îl aruncă la coș și iese valvîrtej din local, cu fața lividă de furie și frustrare. Am știut de îndată ce am găsit cuvîntul – am știut că aceasta era scena, într-o versiune exagerată, care se va juca vineri dimineața cînd va ieși să-și cumpere ziarul sau cînd îl va ridica de pe preșul din fața ușii sau cînd agentul literar îl va suna să-i spună

că îl făcusem praf. Acum mi-e rușine să-mi amintesc cît de fericit mă făcea acest gînd sau, mai degrabă, cum eram pe punctul de a lua drept fericire izvorul otrăvit al satisfacției care țîșnise din mine.

Dar lui Graham i-am spus doar atît:

— M-am gîndit că la el te refereai.

— Presupun că nu e genul tău, replică el și reuși s-o spună ca și cum și aceasta era încă o dovadă a incompetenței mele.

— Are și părți bune, am recunoscut, adăugînd apoi ca din întîmplare: De fapt, tocmai am terminat recenzia ultimului său roman. M-am întors spre Joan. Telefonul ăla pe care a trebuit să-l dau înainte de cină. I-am dictat-o unui redactor.

Joan roși mîndră și le spuse chiriașilor ei:

— Imaginați-vă... cineva dă un telefon din micul meu salon, cuvintele ajung prin fire pînă la Londra și peste cîteva zile apar în toate ziarele.

— Miracolele științei moderne, spuse Graham și începu să strîngă farfuriile.

A doua zi, o zi de miercuri umedă și cețoasă, n-a fost un mare succes. M-am hotărît să dau curs invitației lui Joan și s-o însoțesc în cîteva din vizitele ei, dar a fost o experiență dezamăgitoare. Cea mai mare parte a activității ei implica, se pare, să intre nepoftită în casele unor familii pentru a lua interviuri secrete copiilor, în timp ce părinții lor se uitau urît la ei sau se retrăgeau nepoliticos la bucătărie ca să prepare ceaiuri care nu erau niciodată băute. La început, am intrat cu ea ca să asist la discuții, dar prezența mea era clar nedorită, așa că am renunțat după primele două vizite și mi-am petrecut restul zilei în mașina lui Joan, răsfoind teancul de reviste și ziare vechi așezat de-a valma pe bancheta din

spate și așteptînd plictisit să iasă pe ușa vreunei primării sau a unui bloc-turn.

Ne-am dus să luăm masa într-un restaurant din centru. Joan și-a comandat o plăcintă vegetariană, iar eu o friptură și o plăcintă cu rinichi, provocîndu-i exclamații mustrătoare. În seara aceea era rîndul lui Graham să gătească. Mîncarea pe care ne-a pregătit-o avea sau poate nu avea un nume: părea alcătuită în principal din linte și nuci arse pînă se transformaseră într-o crustă neagră, rîcîită de pe fundul unei cratițe mari și servite cu un gogoloi de panglici din paste care aveau consistența cauciucului. Am mîncat, în cea mai mare parte, cufundați în tăcere.

— Ar trebui să-i arăți mîine cîteva lucrări de-ale tale, îi spuse la un moment dat Joan lui Graham. S-ar putea să aibă de făcut comentarii interesante.

— Mi-ar face plăcere, am spus.

Graham îmi spuse să mă așez pe patul lui și aprinse televizorul mare, greu de manevrat, care domina un colț al dormitorului. A durat aproape un minut pînă s-a încălzit.

— Fabricat în anii '70, explică el. Abia-și mai trage sufletul.

Ceața din ziua precedentă se risipise și se arăta a fi o dimineață însorită, dar înăbușitoare. Nu că ne-ar fi deranjat lumina soarelui de afară: camera lui Graham era tot timpul întunecată, avînd doar o fereastră minusculă, acoperită cu o perdea din dantelă, care dădea spre curtea din spate a lui Joan și spre curțile din spate ale altor case de pe strada alăturată. Eram singuri în casă, era ora zece și jumătate și amîndoi eram la a doua ceașcă de ceai tare, cu zahăr.

— Ai și tu o chestie de-asta? întrebă Graham, îngenunchind ca să introducă o casetă în aparatul video.

— La veniturile mele, nu-mi pot permite, am spus. Aștept să mai scadă prețurile. Se zice că se vor prăbuși.

— Doar nu crezi că îmi aparține! Nimeni nu cumpără chestii de-astea – se închiriază. Nu mă costă decît zece lire pe lună. Îl iau de la Rumbelows.

Am sorbit din ceai și am spus cu dispreț:

— Eu îmi cheltuiam banii pe cărți cînd eram student.

— Lasă vrăjelile astea! Graham arătă cu mîna spre teancurile de casete de pe comodă și de pe pervazul ferestrei. Astea sînt cărțile mele. Ăsta este mijlocul de comunicare al viitorului, în ce privește cinematografia. La colegiu, lucrăm acum aproape numai pe video. Ai trei ore de film pe o splendoare de-asta. Știi cît te-ar costa să faci pe peliculă trei ore de film?

— Am înțeles.

— Voi, ăștia, literații, nu prea vă pricepeți la chestii practice, nu? Trăiți în turnul vostru de fildeș.

Am trecut peste remarca lui.

— Are și stop-cadru aparatul tău?

— Bineînțeles. Cam tremură, dar merge. Dar pentru ce-ți trebuie?

— Așa... e bine să ai... toate jucăriile.

Ecranul se lumină în timp ce Graham termina de tras perdelele și se așeza lîngă mine pe pat.

— Deci îi dăm drumul. Este lucrarea mea de sfîrșit de an. Să vedem ce părere ai.

N-a fost o experiență atît de dureroasă pe cît mă așteptasem. Filmul lui Graham n-a durat decît vreo zece minute și era o polemică eficientă și deloc subtilă pe tema conflictului din insulele Falkland, intitulată *Războiul doamnei Thatcher*. Titlul avea înțeles dublu, pentru reușise să găsească o pensionară cu numele doamna Thatcher care locuia în Sheffield, și secvențele